

НАПРЯМ 8. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-622-8-45>

ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ ЄС В УМОВАХ ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Брензович Катерина Степанівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується значними змінами у напрямках та структурі міжнародної торгівлі, що спричинені геоекономічною нестабільністю. Європейський Союз як потужне інтеграційне утворення в сучасних нестійких умовах має значну перевагу – глибину інтеграційних процесів, що дозволяє координувати зусилля у протистоянні проявам такої нестабільності. Разом з тим, для економіки ЄС вплив глобальної нестабільності також є відчутним.

Так, Президент Єврокомісії ради Антоніу Кошта у своїй промові на Форумі європейської інвестиційної групи у березні 2026 році зазначив, що Європейський Союз увійшов у «еру нестабільності», що потребує відкритого визнання геоекономічних викликів та невідкладного посилення конкурентоспроможності Співтовариства. В умовах підриву існуючого порядку, що ґрунтується на міжнародно визнаних правилах торгівлі, основні виклики для ЄС зумовлені зростанням ролі Китаю, погіршенням відносин зі США та війною в Ірані [1].

Основні загрози для зовнішньої торгівлі ЄС формуються під впливом поєднання економічних, політичних та технологічних факторів. Насамперед це зростання геополітичної напруженості та воєнних конфліктів, які порушують логістику, підвищують транзакційні витрати та змінюють напрями торговельних потоків. Вагомим викликом є також фрагментація світової економіки та посилення проявів протекціонізму, зокрема збільшення кількості торговельних обмежень, санкцій і зростання поширеності субсидування стратегічних галузей у різних країнах. Додаткові ризики створюють енергетична та сировинна вразливість, коливання світових цін, залежність від окремих постачальників критичних ресурсів і компонентів, а також нестійкість до шоків глобальних ланцюгів створення вартості. Водночас посилення кліматичного регулювання, цифрових вимог і стандартів сталості трансформує умови доступу на ринки, що підвищує регуляторне навантаження на експортерів

і імпортерів. Сукупно ці чинники підвищують невизначеність, ускладнюють прогнозування торговельної динаміки та вимагають від ЄС активної політики диверсифікації переліку партнерів і посилення стратегічної автономії.

Значним і наростаючим починаючи з часів світової фінансової кризи 2008 року, є вплив на зовнішню торгівлю ЄС захисних заходів, що впроваджують країни світу, проти європейського імпорту. Запровадження захисних заходів на провідних ринках загрожує ЄС зниженням обсягів експорту. З точки зору географії країн, що запроваджують такі заходи проти продукції з ЄС, найбільше обмежень застосовують США, Китай, Індія, Туреччина та Бразилія [2]. Найбільш непевною є ситуація щодо перспектив експорту європейських товарів до США, на які нині припадає 21% вартості експорту ЄС до третіх країн [3].

Важливою загрозою для торгівлі, з якою зіткнувся в тому числі ЄС, є розриви ланцюгів постачання та вимушене їх скорочення як через пандемію коронавірусу, так і через політичні події та війни в Україні та Ірані. Руйнування логістичних ланцюгів, яке відбувається в умовах нестабільності сучасного світу, демонструє крихкість моделі, орієнтованої лише на економічну вигоду. Для уникнення загрози економічній безпеці у контексті забезпечення стратегічної автономії ЄС переходить від глобальних до регіонально наближених ланцюгів через перенесення виробництва ближче до Європи, повернення частини виробництва в ЄС, орієнтацію на країни-сусіди. Таке скорочення і посилений контроль безпеки стають ключовими аспектами трансформації підходів до забезпечення ринку критично важливими товарами – насамперед енергетичними ресурсами, мікрочіпами та зброєю. У відповідь на виклики погіршення відносин із ключовими партнерами та посилення вразливості ланцюгів постачання, у ЄС також постало питання реіндустріалізації, тобто повернення раніше перенесеного виробництва, на територію країн ЄС. Однак, проведення реіндустріалізації в Європі, як зазначається, пов'язано із низкою проблем [4; 5]:

1. Головною проблемою є щільність населення і практична відсутність площ у Європі для ресорингу промислового виробництва. Європа є однією з найбільш густо населених частин Земної кулі – відомо, що тут густота населення у три рази більша, ніж у Америці.

2. Іншою перешкодою є кадровий голод у ЄС. Повернення виробництв потребуватиме залучення кваліфікованих фахівців, однак ні наявна пропозиція праці, ні можливості системи праці не здатні в короткостроковий період забезпечити потреби реіндустріалізації.

3. Зростуть екологічні загрози. Навіть сучасне промислове виробництво збільшує навантаження на навколишнє середовище. Взяті на себе європейськими країнами зобов'язання щодо досягнення вуглецевої

нейтральності обмежують розвиток деяких видів промисловості та створюють бар'єри для рещорингу.

Сировинна безпека також є актуальним питанням, що розглядається у контексті участі ЄС у торгівлі в умовах геоекономічної нестабільності. Як відомо, ЄС суттєво залежить у імпорті від постачань енергоносіїв, рідкісних металів та інших елементів. Окрім цього, постачання таких критичних матеріалів є високо концентрованим. Так, Китай постачає 100% важких рідкоземельних елементів, Туреччина 80% бору, Південна Африка 71% забезпечує потреби ЄС у платині та це більш значну частку іридію, родію і рутенію [6]. Від такої сировини залежить міцність промислової бази, розвиток сучасних технологій та виробництво товарів масового споживання.

Технологічні виклики також суттєво впливають на зовнішню торгівлю ЄС. Наразі ЄС реалізує стратегічне завдання цифровізації економічних процесів, активно впроваджуючи цифрові інструменти у сфері торгівлі, такі як електронна комерція, електронні документи та автоматизовані логістичні системи. Однак не всі країни мають достатньо розвинену цифрову інфраструктуру, що ускладнює інтеграцію торговельних процесів і знижує ефективність міжнародних операцій. У результаті формується так званий «цифровий розрив», який негативно впливає на конкурентоспроможність окремих європейських компаній.

Таким чином, основні загрози та ризики для зовнішньої торгівлі ЄС виникають в результаті погіршення умов її реалізації в результаті проявів геоекономічної нестабільності. По суті, під ризик потрапили усталені напрями торгівлі та існуючі організаційно-правові умови торговельних операцій. Збереження традиційних напрямів торгівлі потребуватиме значних поступок та компромісів, насамперед у відносинах зі США. При цьому зростаюча міць Китаю у світовій торгівлі, а відтак і нетануче зміцнення його ролі у її регулюванні, вимагають від ЄС подальшої активізації зусиль у напрямку забезпечення стратегічної автономії. Наразі союз змушений балансувати між збереженням ефективних стосунків зі стратегічними партнерами та забезпеченням власної економічної безпеки, між збереженням стійких експортних позицій та втіленням Зеленого курсу, який створює додаткові витрати для експортерів.

Список використаних джерел:

1. Світ увійшов в еру нестабільності: в ЄС назвали головні загрози. *РБК Україна*. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/we-have-entered-era-of-instability-eu-identifies-1772650927.html> (дата звернення: 12.05.2026).
2. Data Center. *Global trade alert*. URL: <https://globaltradealert.org/data-center> (дата звернення: 12.05.2026).
3. International trade in goods. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods (дата звернення: 17.04.2026).
4. Wright C. Producing in Europe for Europe: why reindustrialisation is the next big real estate play. *Abardeen Investments*. URL: <https://www.abardeeninvestments.com/en->

my/investor/insights-and-research/producing-in-europe-for-europe (дата звернення: 17.04.2026).

5. Задоя А.О., Зверяков М.І. Решоринг, реіндустріалізація чи реколонізація: що чекає на Європу? *Academy review*. 2026. № 1 (64). DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2137-2026-1-64-17>.

6. Critical raw materials. *European Commission*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials_en (дата звернення: 07.05.2026).